Глава 9

Коктейлът „Молотов“ – варене в собствен сос

В телеграма от 6 септември американският посланик в Анкара Стейнхард пише, че Балабанов му е заявил след проведен телефонен разговор със София: „...в резултат на решение на българското правителство всички отношения между България и Германия са скъсани и България се счита в състояние на война с Германия“. (99) Виноградов е бил осведомен и чрез него също е поискано веднага примирие. Сталин обаче има други планове и никак не бърза.

Посланиците на Съединените щати и Великобритания са уведомени от Молотов за обявената от Съветския съюз война на България без никакви предварителни консултации. Те остават изненадани и искат обяснения. (100) На 6 септември британският посланик Кларк-Кер пита Молотов относно причините за това неочаквано решение, когато България е на крачка от подписване на примирие със съюзниците. Искали са да попречат на сключването на примирието, или искат да участват в преговорите? Възнамеряват ли да нахлуват в България или имат специфични изисквания към българското правителство? Молотов отговаря, че причините за обявяване на война са записани в съветската нота. Преминава към дълги и объркани обяснения, от които поне няколко трябва специално да бъдат отбелязани:

„Съветското правителство е получило „непотвърдени“ сведения, че на 5 септември през нощта България е скъсала отношенията с Германия.“ Непотвърдени? Нотата е връчена през нощта на Бекерле, съветските посолства в София и Анкара са уведомени веднага и правителственото решение е оповестено от всички медии. Наркомът продължава: „Съветският съюз е призовавал три години България да скъса с Германия“. Пак е „забравил“, че допреди по-малко от месец (11 август) се искаше възстановяване на консулства и премахване на германските десантни лодки и хидроплани. И двете желания бяха изпълнени.

Молотов неколкократно споменава на Кларк-Кер, „че сега няма нужда да се бърза“, и казва, че съветските интереси ще бъдат най-добре защитени, като се остави България за известно време „**да се вари в собствен сос**“ – това е емоционалният израз на истинската кре-

мълска признателност за всичко сторено от България през петте години война. Относно навлизането на Червената армия и съветските окупационни планове Молотов смънква, „че тези въпроси ще зависят от военните решения, а и политическите съображения могат да тласнат съветското ръководство да въведе войски на българска земя". (101)

От телеграма на Уинант до Хъл от 7 септември става ясно, че преговорите в Кайро са обезсмислени след обявяването на война от Съветския съюз. По повод на отправените упреци на Анкара за провала на примирието с България и приближаването на съветската армия до турските граници, на 8 септември Маквийг обяснява в телеграма до Хъл, че разговорите за примирието с Мошанов са започнали на 1 септември – денят в който преговарящите са оторизирани да действат. „Последвалото закъснение беше причинено от Мошановото нежелание да продължи преговорите." Описано е в телеграми от 1, 4 и 5 септември. (102)

Съветският съюз обявява, че неговите войски идват отново да освободят българския народ, този път от „германското иго". (103) Квалификациите за някакво наложено „хитлеристко робство" и повторно освобождение са цинична пропагандна инсинуация. В Кремъл отлично помнят, че страната е принудена под заплаха от окупация да влезе в Тристранния пакт по времето, когато Райхът и СССР са съюзници, и няма сила на света, от която би могла да получи помощ в случай на отказ. По задължения, произтичащи от това членство, са предоставени на Германия за частично ползване пристанища и летища, под натиск са приети и някои непопулярни решения като ограничаване правата на евреите и е обявена война на Англия и САЩ, но държавата не губи своя национален суверенитет. Райхът не сваля и не назначава българските правителства, нито управлява държавните учреждения. Дипломатическите отношения с Москва са запазени въпреки натиска, оказван от Хитлер и Рибентроп за тяхното прекъсване. Армията не е подчинена на Вермахта и на практика не воюва никъде. Българските евреи остават в страната. Незаконно транспортираните съветски военнопленници са освобождавани. Германският военен и технически персонал е изгонен с неохотното съгласие на Берлин преди обявяването на война от Москва, така че Сталиновата армия няма кого да гони от „българска земя". Навлезлите на българска територия отстъпващи войници на Вермахта са пленени и интернирани от властите, за което веднага е съобщено на Яковлев. Правителството търси примирие със западните съюзници, скъсва отношенията с Райха и му обявява война. Кои са признаците на робство към началото на септември, когато е дадено определението за „германското иго", няма да бъде обяснено никога.